जारी मिति : २०७०।०१।२६
प्रथम संशोधन : २०७५।१२।२२

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७०
(प्रथम संशोधन, २०७५)

नेपाल सरकार

गृह मन्त्रालय

Abbreviations

APF	Armed Police Force
CCCM	Camp Coordination and Camp Management
EOC	Emergency Operation Center
FAO	Food and Agriculture Organization
GIS	Geographic Information System
IFRC	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
IOM	International Organization for Migration
INSARAG	International Search and Rescue Advisory Group
OSOCC	On-Site Operation Coordination Center
MNMCC	Multi National Military Coordination Center
NACRIMAC	Nepali Army Crisis Management Center
NA	Nepal Army
NEOC	National Emergency Operation Center
NP	Nepal Police
SC	Save the Children
SMS	Short Message Service
SOP	Standard Operating Procedure
Sub-OSOCC	Sub-On-Site Operation Coordination Center
Sub-MNMCC	Sub-Multi National Military Coordination Center
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNDP	United Nations Development Programme
UNDAC	United Nations Disaster Assessment and Coordination Team
UN Habitat	United Nations Habitat
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNFPA	United Nations Population Fund
WASH	Water, Sanitation and Hygiene
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organization

विषय-सूची

१. भूमिका १

२. उद्देश्य र कार्यक्षेत्र १

३. विपद् प्रतिकार्य सम्वन्धी मौजुदा नीति र कानूनी व्यवस्था २

४. विपद् प्रतिकार्यका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग परिचालन प्रक्रिया ३

५. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहायता समन्वय कार्यढाँचा ४

- विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा ४
- विषयगत क्षेत्रका सरकारी निकाय र सहयोगी निकाय ५
- प्राधिकरण मार्फत राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय खोज, उद्धार कर्मी परिचालनको कार्यढाँचा ७
- प्राधिकरण मार्फत र्राष्ट्रियस्तरको खोज, उद्धार र राहत सहायता परिचालनको कार्यढाँचा ९

६. राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यका लागि कार्यसञ्चालन विशेष व्यवस्था १०

७. विपद् प्रतिकार्यको राष्ट्रिय स्वरुप १२

८. विपद् प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारी कार्ययोजना २०

८.१. संघको विपद् प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजनाः २०

८.२. प्रदेशको विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजनाः २५

८.३. स्थानीय तहको विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजनाः २५

१. भूमिकाः

मुलुकको संवैधानिक प्रावधान र सङ्घीय संरचना अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको काम हुँदै आएको छ । विपदबाट सर्वसाधारणको जीउज्यान, सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति, प्राकृतिक एवं साँस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ कार्यान्वयनमा रहेको छ । नेपाल सरकार कार्यविभाजन नियमावली, २०७४ मा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्डको कार्यान्वयन र नियमन गर्न गराउन गृह मन्त्रालयलाई जिम्मेवारी तोकिएको छ । विपद् प्रतिकार्यको समयमा स्थानीयस्तरबाट तत्काल प्रतिकार्य गर्न नसकिने भै राष्ट्रियस्तरको स्रोत साधन र जनशक्तिको परिचालन गर्नुपर्ने अवस्था परिआएमा तदनुरुप प्रतिकार्य गर्न गराउनका लागि संघीय संरचना अनुसार राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा आवश्यक भएकोले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ८ (त) बमोजिम राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७० को प्रथम संशोधन, २०७५ जारी गरिएको छ ।

२. उद्देश्य र कार्यक्षेत्रः

२.१. विपद्को प्रभावकारी र समन्वयात्मक ढङ्गले प्रतिकार्य गर्नका लागि दिशानिर्देश गर्नु यस कार्यढाँचाको मूल उद्देश्य रहेको छ ।

२.२. विपद् प्रतिकार्यको पुर्वतयारी, विपद् खोज तथा उद्धार समूहको परिचालन, जीउधनको बचाउ र सुरक्षा, जोखिमयुक्त अवस्थाबाट सुरक्षित स्थानान्तरण, जीवन रक्षाका लागि आवश्यक उद्धार तथा राहत सहयोग र सुरक्षित आपत्कालीन आश्रयस्थलको प्रबन्ध गर्न तथा सञ्चारको योजना र कार्यसञ्चालन गर्न; सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण र निजी तथा व्यवसायिक जीवनमा विपद् व्यवस्थापनका लागि तत्काल प्रतिकार्यका रुपमा गरिने क्रियाकलापहरुलाई विपद् प्रतिकार्यको कार्यक्षेत्रको रुपमा लिइएको छ ।

२.३. राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७५ को कार्यान्वयन गर्ने मुख्य जिम्मेवारी राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण (यसपछि प्राधिकरण भनिने) र सम्बन्धित निकायको हुनेछ । प्राधिकरणले यो कार्यढाँचाको कार्यान्वयन गर्दा गराउँदा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारी निकाय, गैर-सरकारी क्षेत्र र मानवीय क्षेत्रमा क्रियाशील संघ-संस्थासँग आवश्यक समन्वय गर्नुपर्नेछ ।

२.४. यो कार्यढाँचा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यकारी समिति (यसपछि कार्यकारी समिति भनिने) बाट स्वीकृत भएपछि तुरुन्त लागु हुनेछ ।

२.५. प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद्, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति र जिल्ला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिबाट प्राप्त पृष्ठपोषणलाई आधार लिई कार्यकारी समितिले यस कार्यढाँचाको संशोधन गर्नसक्नेछ ।

२.६. यो कार्यढाँचा कार्यान्वयनको क्रममा कुनै वाधा अड्काउ वा द्विविधा उत्पन्न भएमा सोको निराकरणका लागि कार्यकारी समितिले आवश्यक निर्णय गर्नेछ ।

३. विपद् प्रतिकार्य सम्वन्धी मौजुदा नीति र कानूनी व्यवस्था :

३.१. नेपालको संविधानको अनुसूची ६, ७, ८ र ९ मा उल्लेखित संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूची तथा विपद् प्रतिकार्यको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ यस कार्यढाँचाका आधारभूत कानूनी व्यवस्था हुन् ।

३.२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को प्रावधान अनुसार प्राधिकरणले विपद् प्रतिकार्यको पूर्वतयारी, खोज, उद्धार र राहतका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

३.३. नेपाललाई विपद् सुरक्षित, अनुकूलित र उत्थानशील राष्ट्रका रुपमा विकास गर्नका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद् (यसपछि राष्ट्रिय परिषद् भनिने) विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५ र विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना (सन् २०१८-२०३०) स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

३.४. विपद् प्रतिकार्यका लागि खटिने जनशक्ति तथा स्रोत-साधन समेतको आंकलन गर्दा विद्यमान राष्ट्रिय क्षमताले प्रतिकार्य गर्न तत्काल कठिनाई भएको अवस्थामा नेपाल सरकारले विपद् प्रभावित क्षेत्रमा विपद् संकटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गरी अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय सहयोगको लागि आव्हान गर्न सक्नेछ ।

३.५. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा २२ को प्रावधान बमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा रहेका विपद् व्यवस्थापन कोषको निश्चित अंश विपद् प्रतिकार्यका लागि छुट्याउनु पर्नेछ । यसका साथै विपद् प्रतिकार्यका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरबाट पनि मानवीय सहयोग परिचालन हुन सक्नेछ ।

३.६. राष्ट्रिय परिषद्, कार्यकारी समिति, प्राधिकरण, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद् तथा कार्यकारी समिति, जिल्ला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले विपद् प्रतिकार्य गर्ने, गराउने व्यवस्था रहेको छ ।

३.७. प्राधिकरण अन्तर्गतको राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रले विपद् प्रतिकार्यका लागि सूचनाको संकलन, विश्लेषण, अद्यावधिक एवम् व्यवस्थापन र प्रवाहका साथै आपत्कालीन कार्ययोजना,

बन्दोबस्ती सञ्चालन तथा खोज, उद्धार र राहतको समन्वय गर्ने प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रसँग सञ्जालिकरणका साथ काम कारवाही गर्नेछ ।

<u>४. विपद् प्रतिकार्यका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग परिचालन प्रक्रिया:</u>

४.१. विपद्को कारण जनधनको व्यापक नोक्सानी भई राष्ट्रियस्तरमा उपलब्ध आन्तरिक स्रोत र साधनको अपर्याप्तताका कारण विपद् प्रतिकार्य गर्न थप सहयोगको आवश्यकता महशुस भएमा नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) ले संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवीय संयोजकको कार्यालय, मित्रराष्ट्र, रेडक्रस अभियान, क्षेत्रीय संघ- संस्थाहरू, दातृ समुदाय, अन्तर्राष्ट्रिय गैर-सरकारी संस्थाहरू, अन्तर्राष्ट्रियस्तरका पेशागत समूहहरू, गैर-आवासीय नेपालीहरू समक्ष अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय सहायताको रूपमा वस्तु, सेवा (खोज उद्धार, हेलिकप्टर, प्रविधिजन्य सेवा, विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा आदि विशेष सेवा) र नगद सहयोगको लागि आव्हान गर्न सक्नेछ । यस्तो सहयोगको आव्हान गर्दा अर्थ मन्त्रालयको परामर्श लिइनेछ ।

४.२. नेपाल सरकारको आव्हान बमोजिम संयुक्त राष्ट्रसंघ र रेडक्रस अभियानले विपद् प्रतिकार्यमा सहयोग गर्न आवश्यकता अनुसार अन्तर्राष्ट्रिय सहायताको लागि आव्हान गर्न सक्नेछन् । उक्त आव्हान बमोजिम प्राप्त सहायता नेपाल सरकारको स्वीकृत मापदण्ड अनुसार परिचालन हुनेछ ।

४.३. विपद्को समयमा मानवीय सहायता प्रदान गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय सहायता सम्बन्धी निर्देशिका बमोजिम गृह मन्त्रालयको समन्वयमा प्राधिकरणले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको सूचीकरण र सहयोगको क्षेत्र निर्धारण सम्बन्धी आवश्यक काम कारवाही गर्नेछ । यसरी निर्धारण गरिएको सहयोगको क्षेत्रको सीमा भित्र रही सहयोग गर्नु अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको कर्तव्य हुनेछ ।

४.४. नेपाल सरकारको आव्हान बमोजिम मानवीय सहयोगका लागि विपद् प्रतिकार्य गर्न आउने अन्तर्राष्ट्रिय संघ- संस्था, समूह वा व्यक्तिहरुले आफु र आफ्नो समूहका लागि आवश्यक पर्ने बन्दोबस्तीका विषयमा अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता अनुसार स्वयं व्यवस्थित (Self-sustained) हुनु पर्नेछ । प्राधिकरणले तिनीहरुको मानवोचित आवश्यकता र औचित्यताका आधारमा अन्य बन्दोबस्तीको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

४.५. अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय मार्फत् प्राप्त राहत तथा जीवनरक्षा, खोज तथा उद्धार र औषधी उपचारका सामग्रीहरूमा भन्सार लगायत अन्य शुल्कमा संयुक्त राष्ट्रसंघसँग भएको नमूना सम्झौता, २०६३ (Model Agreement for Emergency Customs Procedure, 2007) बमोजिमका प्रावधान कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारले आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने छ ।

४.६. विपद् प्रतिकार्यको लागि नेपाल सरकारको आव्हानमा खोज, उद्धार र मानवीय सहायताका लागि नेपाल आउने अन्तर्राष्ट्रिय समुदायका व्यक्तिहरूलाई नेपाल प्रवेश गर्ने अध्यागमन विन्दुमा तत्काल

प्रवेशाज्ञा उपलब्ध गराउन आवश्यक सहजीकरण गरिनेछ । उक्त प्रक्रियाका लागि स्थलमार्ग हुँदै नेपाल आउने अन्तर्राष्ट्रिय समुदायका व्यक्तिलाई ट्रान्जिट प्रवेशाज्ञा र राहत तथा उद्धार सामग्रीहरूको बन्दरगाह सुविधाको लागि नेपाल सरकारले आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने छ ।

४.७. नेपाल सरकारले संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवीय संयोजकसँगको समन्वयमा नेपालमा कार्यरत विषयगत क्षेत्र (Clusters) लाई विपद् प्रतिकार्यको लागि क्रियाशील गरी उक्त क्षेत्रका प्रमुख वा प्रतिनिधिलाई पूर्णकालीन सम्पर्क व्यक्ति तोक्न सक्नेछ । प्राधिकरणले उक्त विषयगत क्षेत्रलाई विपद् प्रतिकार्यको काम कारवाहीमा परिचालन गर्नेछ ।

५. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहायता समन्वय कार्यढाँचा:

५.१. विपद्को प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि आन्तरिक स्रोत-साधन तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग आव्हान गरी गरिने प्रतिकार्यको कार्यढाँचा सामान्यतया देहाय बमोजिम हुनेछ ।

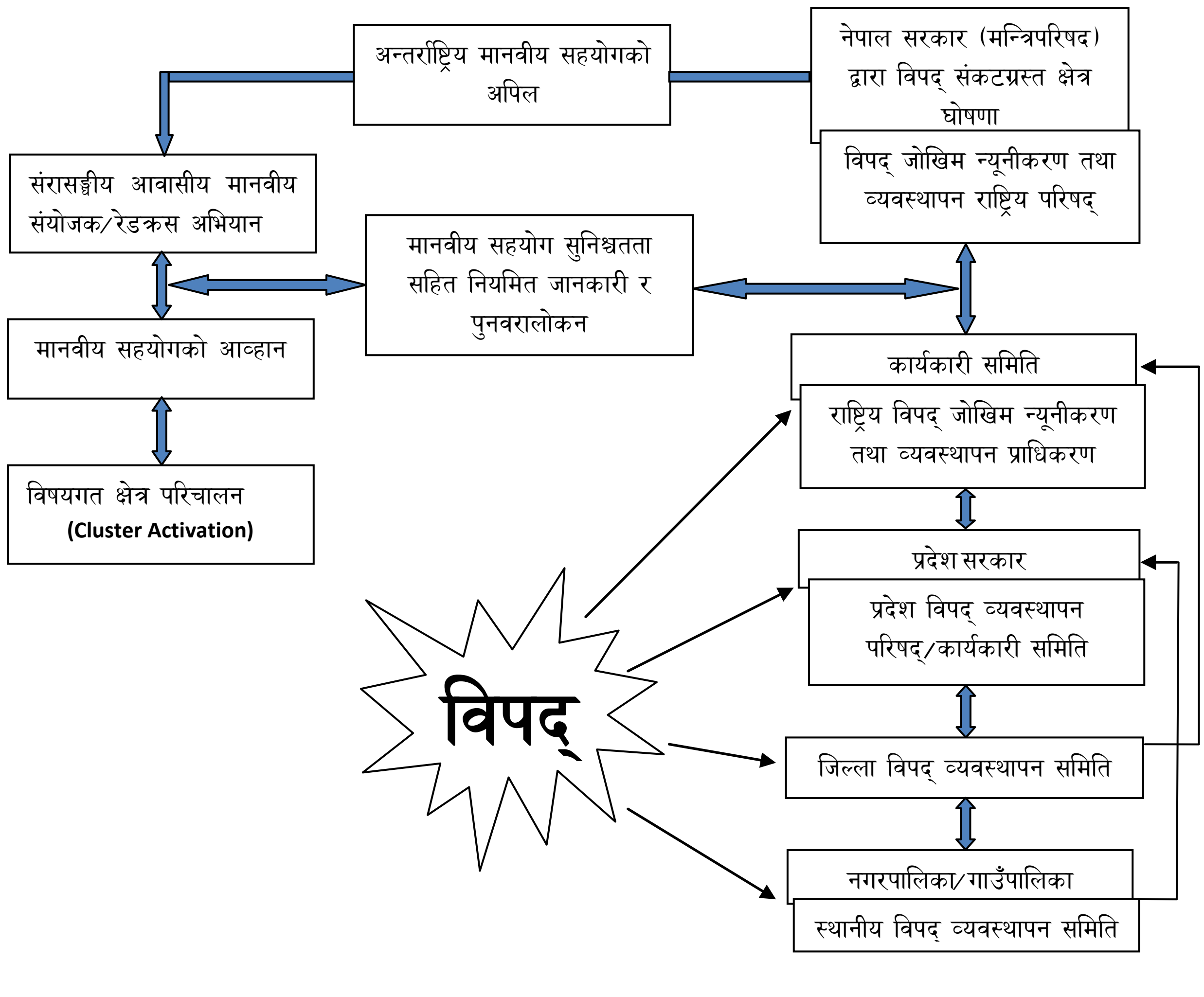

५.२. नेपालमा कार्यरत विषयगत क्षेत्रका सरकारी निकाय र सहयोगी निकाय बीचको समन्वय देहाय बमोजिम हुनेछ ।

विषयगत क्षेत्र (Name of the Clusters)	सरकारी निकाय	सहयोगी निकाय
स्वास्थ्य (Health)	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	WHO
खानेपानी, सरसफाई तथा स्वास्थ्य प्रबर्द्धन (WASH)	खानेपानी मन्त्रालय	UNICEF
आपत्कालीन आश्रयस्थल (Emergency Shelter)	शहरी विकास मन्त्रालय	IFRC/UN HABITAT
खाद्य सुरक्षा (Food Security)	कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय	WFP/FAO
पोषण (Nutrition)	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	UNICEF
शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन (CCCM)	शहरी विकास मन्त्रालय	IOM
संरक्षण (Protection)	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय	UNHCR/UNICEF/UNFPA
शीघ्र पुनर्लाभ (Early Recovery)	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	UNDP
शिक्षा (Education)	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	UNICEF/SC
बन्दोबस्ती (Logistics)	गृह मन्त्रालय	WFP
आपत्कालीन सञ्चार (Emergency Communication)	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	WFP

५.३. विपद् प्रतिकार्यका लागि अन्तर्राष्ट्रिय उद्धार सहायता आवश्यक भएमा नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को निर्णयानुसार अन्तर्राष्ट्रिय उद्धार सहयोग सम्बन्धी निर्देशिका बमोजिम अन्तर्राष्ट्रिय उद्धार सहायताका लागि आग्रह र व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ ।

५.४. नेपाल सरकारको आव्हान बमोजिम आउने संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय अन्तर्राष्ट्रिय खोज तथा उद्धार समूह र संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विपद् विश्लेषण तथा समन्वय सदस्यहरूको संयोजन नेपाल सरकारको निर्देशन अनुरुप नेपाल स्थित संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवीय संयोजकले गर्नेछ ।

५.५. बुँदा ५.४ मा उल्लेखित सदस्यहरूको समन्वय, विमानस्थलमा सम्पर्क केन्द्रको स्थापना र खोज तथा उद्धार समूहको लागि कार्यसञ्चालन आधारस्थल (Base of Operation) व्यवस्थापनको सहजीकरण नेपाल सरकारले गर्नेछ ।

५.६. विपद्को समयमा खोज तथा उद्धार कार्यका लागि प्रतिकार्य सामग्री तथा उपकरण सहित नेपाल प्रवेश गर्ने समूहलाई स्थापित प्रक्रियाहरुको अवलम्वन गर्न छिमेकी तथा मित्रराष्ट्रहरूसँग नेपाल सरकारले आवश्यकता अनुसार द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय सम्झौता गर्न सक्नेछ ।

५.७. नेपाल सरकारको आव्हानमा आएका खोज तथा उद्धार समूह र मानवीय सहायता समूहका व्यक्तिहरुले आफ्नो कार्य पूरा गरेर फर्कने निश्चित मितिको पूर्वजानकारी प्राधिकरणलाई दिनु पर्नेछ ।

५.८. खोज तथा उद्धार र मानवीय सहायता सामग्री सहित खटिएका व्यक्तिहरु मध्ये स्थल वा हवाई मार्गबाट नेपाल आउने र नेपालबाट फर्कने प्रयोजनको प्रार्थमिकीकरण कार्ययोजना प्राधिकरणले तयार गर्नेछ ।

५.९. विपद्को प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि प्राधिकरणद्वारा सञ्चालित राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र, विपद् प्रभावित स्थानको कार्यसञ्चालन समन्यव केन्द्र (On-Site Operation Co-ordination Centre) र नेपाली सेनाको आपत्कालीन व्यवस्थापन केन्द्र (Nepali Army Crisis Management Center) बीच समन्वय संयन्त्रको स्वतः स्थापना हुनेछ । विपद् प्रतिकार्यको समयमा प्राधिकरणले राष्ट्रिय प्रतिकार्य नियन्त्रण गर्नेछ । उक्त कार्य गर्दा प्राधिकरणले नेपालमा क्रियाशील खोज, उद्धार तथा सहायता सम्बन्धी मानवीय संघ-संस्थालाई छलफल तथा बैठकका लागि आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

५.१०. प्रभावित स्थान कार्यसञ्चालन तथा समन्वय केन्द्र (On-Site Operation Coordination Center) र बहुराष्ट्रिय सैनिक समन्वय केन्द्र (Multi National Military Coordination Center) को सम्पर्क प्राधिकरण मार्फत देहायको समन्वय कार्यढाँचा बमोजिम हुनेछः

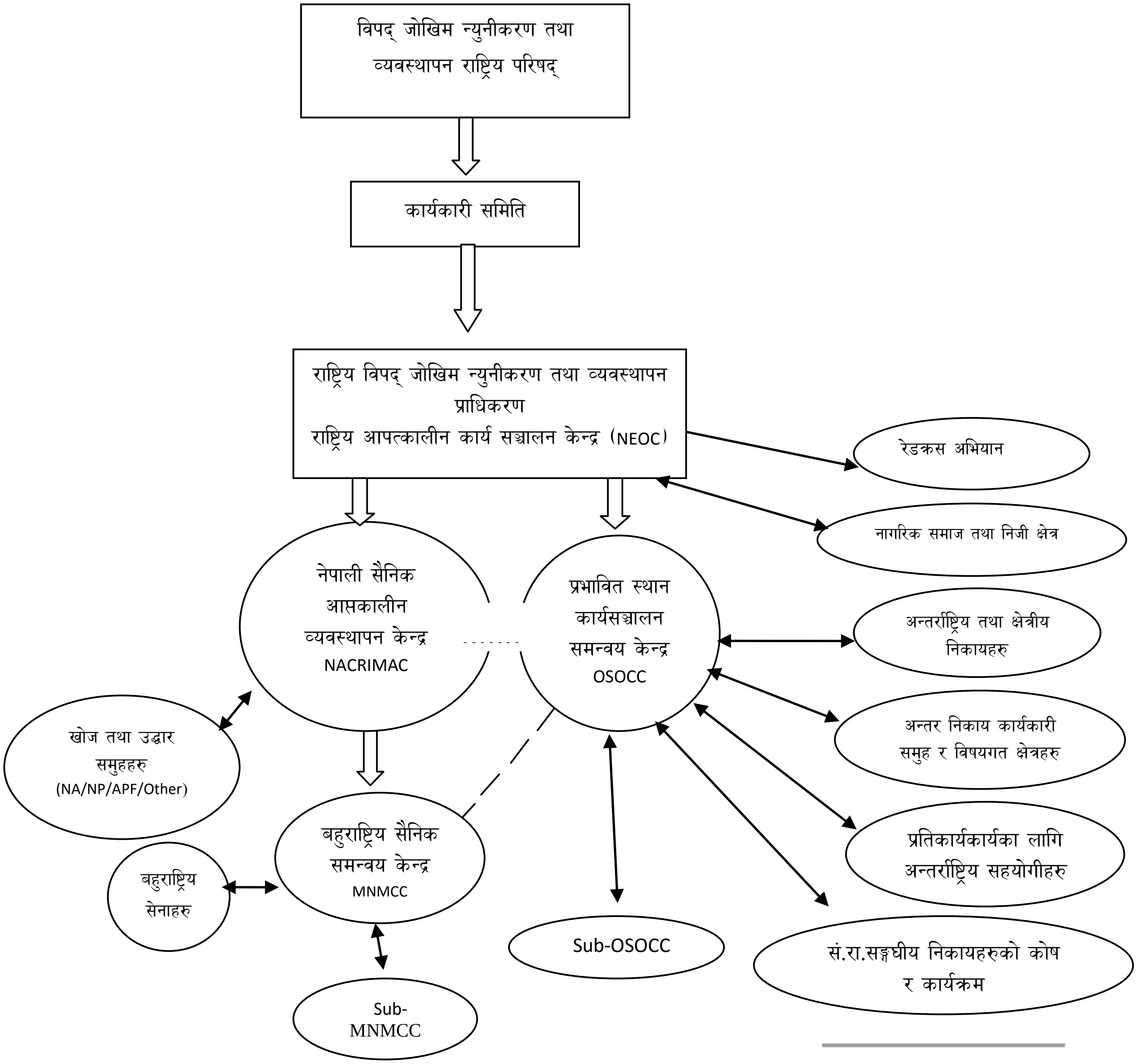

५.११. बुँदा नं. ५.९ मा उल्लेखित निकायका बीचमा बुँद नं. ५.१० बमोजिमको आपसी समन्वय कायम राख्न सम्बन्धित निकाय तथा संघसंस्थाबाट विपद् सम्पर्क व्यक्तिहरु तोकिने छन् । विपद् प्रतिकार्यको समयमा विपद् सम्पर्क व्यक्तिहरुले नियमित बैठक गरी परिस्थितिको अद्यावधिक अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन सहित आपत्कालीन कार्यसञ्चालन स्थितिको प्रतिवेदन प्राधिकरणमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

५.१२. विपद् प्रतिकार्यका लागि जिम्मेवार निकाय तथा संघ-संस्थाका विपद् सम्पर्क व्यक्तिले स्वयं अग्रसर भई तत्काल राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र तथा प्राधिकरणमा उपस्थित हुनु पर्नेछ ।

५.१३. प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारी र प्रभावित स्थान कार्यसञ्चालन तथा समन्वय केन्द्रले आपसी समन्वयमा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिकार्यकर्ताको परिचालनको सहजीकरण गर्नेछन् । प्रमुख कार्यकारीले विपद् प्रभावित क्षेत्रमा अन्तर्राष्ट्रिय राहत गतिविधिमा सहजीकरण गर्ने, सहयोगका लागि कार्यमञ्च उपलब्ध गराउने, राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय सहयोग प्रदान गर्ने निकायबीच सूचना आदान–प्रदान तथा समन्वय गर्ने कार्य प्रभावित स्थान कार्यसञ्चालन तथा समन्वय केन्द्रसँगको सहकार्यमा गर्नु पर्नेछ । संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवीय संयोजकले प्रभावित स्थान कार्यसञ्चालन तथा समन्वय केन्द्रको समन्वयका लागि निश्चित व्यक्ति तथा निकाय तोक्नु पर्नेछ ।

५.१४. विपद्का समयमा नेपाल आउन चाहेका खोज तथा उद्धार समूहका व्यक्तिहरु र मानवीय सहायता सामग्री तथा समूहका व्यक्तिहरुका सम्बन्धमा विपद्को अवस्था अनुसार नेपाल सरकारले सहायता ग्रहण वा अस्वीकार गर्न सक्नेछ । नेपाल आउने उद्धार तथा मानवीय सहायताको सहजीकरणका लागि त्रिभूवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल एवं अन्य आवश्यक स्थानमा आगमन तथा प्रस्थान कक्षको स्थापना गर्न सकिनेछ ।

५.१५. विपद्का समयमा सहायता उपलव्ध गराउन नेपाल आउने वा आएका अन्तर्राष्ट्रिय गैर-सरकारी संस्थाहरुले स्वीकृत सरकारी मापदण्ड अनुसारको गुणस्तर तथा एकरुपता कायम हुने गरी सेवा, सुविधा र सहायताको वितरण गर्नु पर्नेछ ।

५.१६. विपद् प्रतिकार्यको समयमा कार्यकारी समितिको निर्देशन र प्राधिकरणको समन्वयमा नेपाली सेनाले बहुराष्ट्रिय सैनिक समन्वय केन्द्रको स्थापना गरी राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र र प्रभावित स्थान कार्यसञ्चालन तथा समन्वय केन्द्रसँगको सामन्जस्यतामा आवश्यकता अनुसार उद्धारकर्मी तथा मानवीय सहायताका स्रोत-साधन परिचालन गर्न सक्नेछ । ठूलो विपद्को समयमा विपद् प्रतिकार्यका लागि प्राधिकरणले देहाय अनुसारको कार्यढाँचा बमोजिम अन्तर्राष्ट्रिय खोज, उद्धार र राहत सहायता परिचालन गर्ने, गराउने छ ।

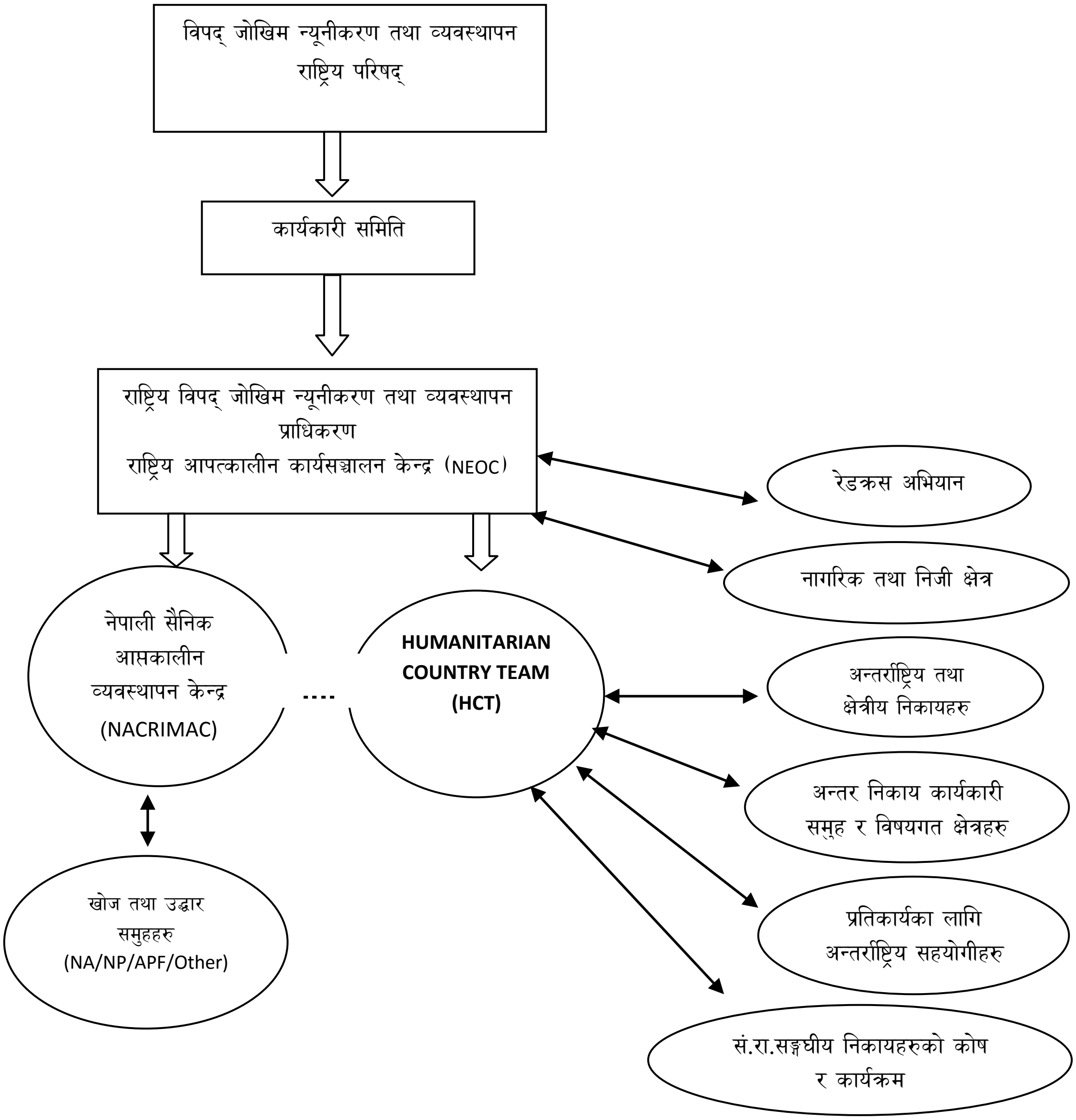

६. राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यका लागि कार्यसञ्चालन विशेष व्यवस्था :

६.१. विपद् प्रतिकार्यका लागि गरिने पूर्वतयारी अन्तर्गत विपद् सम्बन्धी सूचना तत्काल संकलन गर्ने, विश्लेषण गर्ने र उपयुक्त माध्यमहरुबाट प्रवाह गर्ने, क्षतिको लेखाजोखाका लागि तयारी, नियमन, जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, समन्वय र राहत सामग्रीको पूर्व व्यवस्था तथा बन्दोबस्ती मिलाउने जस्ता क्रियाकलापहरू पर्दछन् । उल्लेखित कार्यहरू निर्दिष्ट समयमै सम्पादन गरी तयारी अवस्थामा राख्नु प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारी तथा राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य नियन्त्रक र सम्बन्धित प्रतिकार्यकर्ताको जिम्मेवारी हुनेछ ।

६.२. आपत्कालीन प्रतिकार्यको समयमा राष्ट्रिय प्रतिकार्य नियन्त्रक र सम्बन्धित प्रतिकार्यकर्ताले देहाय बमोजिम प्राथमिकताका साथ प्रतिकार्यको कार्यसञ्चालन गर्नु पर्नेछ :

६.२.१. तत्कालीन मानवीय सेवा अन्तर्गत समन्वय, लेखाजोखा, खोज, उद्धार तथा राहत बन्दोबस्ती, स्वास्थ्योपचार, आगलागी नियन्त्रण, फोहोर तथा शव व्यवस्थापन जस्ता कार्य र अत्यावश्यक सेवाहरू ।

६.२.२. सडक, विद्युत, विमानस्थल, खानेपानी आपूर्ति प्रणाली, दूरसञ्चार, सांस्कृतिक सम्पदाजस्ता संवेदनशील संरचनाको पुनःस्थापना ।

६.२.३. विस्थापित व्यक्ति तथा परिवारको दर्ता तथा लगत अद्यावधिक गर्ने ।

६.२.४. खाद्यान्न, गैर-खाद्य सामग्री, औषधी, इन्धन आपूर्ति गर्ने ।

६.२.५. जोखिममा रहेका समूहको संरक्षण, पोषणयुक्त खानाको व्यवस्था, गर्भवती तथा बच्चालाई दूध खुवाउने महिलाको हेरचाह, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, दिर्घरोगी, बालबालिकाको विशेष संरक्षण तथा सेवा सुविधा संचालन गर्ने ।

६.२.६. मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक परामर्श, प्रभावितक्षेत्र खाली गर्ने र सुरक्षित खुल्ला स्थानको व्यवस्था गर्ने । यी कार्यलाई प्रचलित मापदण्ड बमोजिम प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।

६.३. संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका विपद् प्रतिकार्यका लागि जिम्मेवार सरकारी निकाय, रेडक्रस अभियान, विषयगत क्षेत्र, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर-सरकारी संस्था, निजी तथा व्यवसायीक प्रतिष्ठान, समुदायमा आधारित संस्थाहरूले आ–आफ्नो जिम्मेवारी बमोजिम कार्यसम्पादन गर्नु पर्नेछ ।

६.४. प्राधिकरणले समय–समयमा विषयगत विज्ञहरूको सूची, खोज तथा उद्धार समूहको जनशक्ति तथा सामग्री र उपकरण, अस्पतालको सूची र क्षमता, रक्तसञ्चार तथा भण्डारण, राहत सामग्री, आपत्कालीन बन्दोबस्ती तथा सञ्चार व्यवस्था, एम्बुलेन्स सेवा जस्ता विषयहरुको मौजुदा संस्थागत क्षमताको लेखाजोखा र अभिलेखन कार्यलाई अद्यावधिक गर्नेछ ।

६.५. राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको आधारभूत कार्यसञ्चालन विधि बमोजिम आपत्कालीन प्रतिकार्यको अवधिमा संघ, प्रदेश र जिल्ला तथा स्थानीय तहका आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रले विपद्को वस्तुस्थिति अद्यावधिक गर्न, खोज तथा उद्धारकर्मी परिचालन गर्न, राहत वितरणको समन्वय गर्न, आपत्कालीन बन्दोबस्ती सामग्रीको परिचालन गर्न र विषयगत क्षेत्रलाई सक्रिय तुल्याउन आवश्यकता अनुसार मानवीय उद्धार कार्यका लागि खोज तथा उद्धार कमाण्ड पोष्ट स्थापना गर्नुपर्नेछ ।

६.६. खोज, उद्धार तथा राहत कार्यसञ्चालन गर्न प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारीको नेतृत्वमा राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रमा खोज तथा उद्धार कमाण्ड पोष्ट स्थापना गरिनेछ । सो कमाण्ड पोष्टमा गृह मन्त्रालयका विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित सह-सचिव, नेपाली सेनाका विपद् व्यवस्थापन निर्देशक, नेपाल प्रहरीका विपद् व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुख र सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका विपद् व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुख रहनेछन् । उक्त खोज तथा उद्धार कमाण्ड पोष्टको कार्यसञ्चालनको कमाण्ड र परिचालन नेपाली सेनाले गर्नेछ ।

६.७. स्थानीय तह, जिल्ला, प्रदेशस्तरका विपद् व्यवस्थापन समिति वा निकायबाट विपद्जन्य घटना भएको जानकारी प्राप्त हुनासाथ प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारी, गृह मन्त्रालयका विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित सह-सचिव, नेपाली सेनाका विपद् व्यवस्थापन निर्देशक, नेपाल प्रहरीका विपद् व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुख र सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका विपद् व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुख सहितको बैठक तत्काल बसी विपद् प्रतिकार्यका लागि आवश्यक निर्णय गर्नुपर्नेछ । प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारीले उक्त निर्णयको व्यहोरा, विपद्जन्य स्थितिको विश्लेषण तथा मुल्याङ्कन गरी त्यसको प्रभाव र उत्पन्न परिस्थितिका आधारमा शीघ्र प्रतिकार्यका लागि अग्रगामी कार्य गर्दै सोको प्रतिवेदन कार्यकारी समितिमा पेश गरी प्राप्त निर्देशन बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

६.८. प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारीले विपद् प्रतिकार्यका लागि राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य नियन्त्रकको रुपमा रही कार्य गर्नेछन् । सम्बन्धित सरकारी निकाय र सुरक्षा निकायबाट तोकिएका विपद् प्रतिकार्यका जिम्मेवार अधिकृतहरुले प्रमुख कार्यकारीको नेतृत्वमा विपद् प्रतिकार्यको काम गर्नेछन् ।

६.९. प्राधिकरणले यस कार्यढाँचा अनुरुप विपद् प्रतिकार्यलाई सहयोग पुग्ने गरी शीघ्र पुनर्लाभका कार्यक्रमहरू एकैसाथ सञ्चालन गर्न सम्बन्धित निकायहरु बीच आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्नेछ ।

६.१०. विपद् प्रतिकार्यका काम कारवाहीको नियन्त्रण र निर्देशन दिने कार्य राष्ट्रिय परिषद्ले गर्नेछ । कार्यकारी समितिको निर्देशन बमोजिम प्राधिकरणले विपद् प्रतिकार्यको आवश्यक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ । प्राधिकरणले जिल्ला तथा स्थानीय तहमा भएको विपद् प्रतिकार्यको काम कारवाहीको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ । राष्ट्रिय परिषद् र कार्यकारी समितिको निर्देशन तथा नियन्त्रण बमोजिम प्राधिकरणले गरेको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समित र जिल्ला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिबाट प्राप्त प्रतिवेदनको एकीकृत विवरण सहितको राष्ट्रिय प्रतिवेदन प्राधिकरणले तयार गरी सार्वजनिक गर्नेछ ।

७. विपद् प्रतिकार्यको राष्ट्रिय स्वरुप :

७.१. कार्यकारी समिति वा प्राधिकरणले तत्काल विपद् प्रतिकार्यका लागि आवश्यकता अनुसार बैठक बसी सरकारी, बहुपक्षीय तथा दुईपक्षीय दातृ निकाय, नेपालमा क्रियाशील राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रियस्तरका गैर–सरकारी निकाय तथा संघ-संस्थासँग समन्वयको व्यवस्था मिलाउने छन् । यसरी गरिने प्रतिकार्यका लागि समन्वयात्मक ढङ्गले काम कारबाही गर्न गराउन सम्बन्धित प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका विपद् व्यवस्थापन समितिले आ–आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग गर्नेछन् ।

७.२. संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रहरुले आ–आफ्नो तहका सरकारी निकाय, निजी क्षेत्र तथा विभिन्न संघ-संस्थाहरुसँग प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरुलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि आवश्यक समन्वय गर्नेछन् ।

७.३. विपद् प्रतिकार्यका लागि राष्ट्रिय परिषद्, कार्यकारी समिति र प्राधिकरणलाई देहाय बमोजिमका निकायहरुले आ–आफ्नो क्षेत्राधिकार तथा कार्यक्षेत्र भित्र रही आवश्यक सहयोग गर्नेछन् ।

७.३.१. संवैधानिक निकाय, मन्त्रालय, केन्द्रीयस्तरका आयोग वा सचिवालय, विभाग र कार्यालयहरु,

७.३.२. नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल, राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग, प्रदेश प्रहरी र बारुणयन्त्र,

७.३.३. प्रदेश सरकार, प्रदेशस्तरका निकाय र कार्यालयहरु,

७.३.४. संघका जिल्ला स्थित कार्यालयहरु,

७.३.५. स्थानीय तहका निकाय तथा कार्यालयहरु,

७.३.६. संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवीय संयोजक तथा संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय प्रणालीका निकायहरु,

७.३.७. नेपाल स्थित कुटनीतिक निकायहरु, अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्था तथा क्षेत्रीय संगठनहरु, दातृ निकाय एवं विकास साझेदार संस्थाहरु,

७.३.८. रेडक्रस अभियान, बहुराष्ट्रिय संघ-संस्थाहरु, अन्तर्राष्ट्रिय गैर–सरकारी संस्थाहरु,

७.३.९. सरकारी अस्पताल एवं स्वास्थ्य प्रतिष्ठानहरु, निजी अस्पताल,

७.३.१०. दूरसञ्चार सेवा प्रदायकहरु, सरकारी सञ्चार माध्यम, निजी तथा संस्थागत सञ्चार माध्यमहरु,

७.३.११. विश्वविद्यालय, अनुसन्धान प्रतिष्ठानहरु, शैक्षिक संस्था र सम्बन्धित विशेषज्ञ निकाय,

७.३.१२. मानवीय क्षेत्रमा क्रियाशील संघ-संस्था, प्राज्ञिक निकाय, सञ्चारकर्मी, नागरिक समाज र विज्ञ व्यक्ति तथा समूह,

७.३.१३. पेशागत तथा व्यवसायिक संघ, संगठनहरु, समुदायस्तरका स्वयंसेवक तथा उद्धारकर्मी ।

७.४. विपद्को सूचना प्राप्त भएपछि उक्त विपद्को प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्न तपशिलमा उल्लेखित समयावधि र निकायहरुको नेतृत्वमा देहाय बमोजिमका कार्यहरु गर्नुपर्ने छ ।

समयावधि	सञ्चालन गतिविधि	जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरु
० देखि २ घण्टाभित्र	विपद्को जानकारी दिने ।	राष्ट्रिय भूकम्प मापन केन्द्र, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, स्थानीय तह
	विपद् सम्वन्धी प्रतिकार्यको निर्देशन दिने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह
	खोज तथा उद्धारका लागि तत्काल निर्देशन दिने र सुरक्षा निकाय परिचालन हुने ।	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र सुरक्षा निकायहरु
	विपद्को यथार्थ सूचना तथा उद्धार प्रयासको जानकारी सार्वजनिक रुपमा प्रवाह गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रहरु
	विद्युतीय सञ्चारका सबै माध्यममा एकैपटक स्वतः आपत्कालीन सन्देश आउने प्रणाली स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याउने ।	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण

समयावधि	सञ्चालन गतिविधि	जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरु
० देखि १० घण्टाभित्र	विपद्को घटना र प्रभावित क्षेत्रको प्रारम्भिक विवरण तयार गरी सूचना प्रवाह गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक बस्ने ।	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	प्राधिकरणको आपत्कालीन बैठक वस्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र
	राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रले आपत्कालीन स्थितिको कार्यसञ्चालन विधि **(SOP)** बमोजिम सक्रिय भई कार्य गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र
	जनतालाई सचेत गराउन रेडियो, टेलिभजन, छोटकरी सूचना सेवा (SMS) का माध्यमबाट तथ्यगत पूर्वचेतावनी, आपत्कालीन चेतावनी, भए गरेका उद्धारका प्रयासहरु तथा सार्वजनिक आव्हान विषयक सूचनाहरु प्रवाह गर्ने । यसबारे देशभित्र र सीमापारमा समेत प्रभाव पर्ने देखिएमा सीमापार र अन्तर्राष्ट्रिय तहमा समेत नियमित रुपमा जानकारी दिने । यस्तो सूचना आवश्यकता अनुसार नियमित रुपमा प्रवाह गर्ने ।	राष्ट्रिय, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीयतहका आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रहरु
	कार्यकारी समतिको बैठक बोलाउने ।	अध्यक्ष, कार्यकारी समिति, प्राधिकरण
० देखि २४ घण्टाभित्र	महामारी विपद्का सम्बन्धमा मानिसमा हुने महामारी अवस्थाको जानकारी दिने तथा प्रतिकार्य शुरु गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, सम्बन्धित महाशाखा
	पशुमा हुने महामारीका सम्बन्धमा व्यवस्थित गर्नका लागि निर्देशन तथा समन्वय गर्ने ।	पशु सेवा विभाग
	आणविक, जैविक र रसायनिक प्रकोपका सम्बन्धमा जानकारी प्रवाह गर्ने तथा विपद् प्रभावितलाई उद्धार गर्ने ।	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान

समयावधि	सञ्चालन गतिविधि	जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरु
	प्राधिकरणलाई राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यका लागि मुख्य समन्वय केन्द्रको रुपमा परिचालन गर्ने ।	गृह मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
	राहत वितरण समन्वय तथा सहजीकरण समिति गठन गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	पीडितलाई तत्काल सुरक्षित आश्रयस्थलमा पुऱ्याउन खोज तथा उद्धार समूहलाई परिचालन गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र सुरक्षा निकायहरु
	पीडित घाइतेहरुका सम्बन्धमा तत्काल घटनास्थलमै उपचारको व्यवस्था मिलाउने ।	स्वास्थ्य आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र, नेपाली सेना र नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
	एम्बुलेन्स सेवा, आपतकालीन प्राथमिक उपचार र घाइतेका लागि यातायातको व्यवस्था तत्काल मिलाउने ।	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, आपत्कालीन स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, सुरक्षा निकाय
	सिकिस्त घाइतेलाई तत्काल उपचारका लागि अस्पताल पठाउने र उपचार सुरु गर्ने ।	खोज तथा उद्धार समूह, अस्पतालहरु र राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति तथा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा विपद् संकटग्रस्त क्षेत्रको घोषणा गर्ने ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)
	विपद् प्रभावितको क्षतिको प्रारम्भिक स्वरुपको द्रुत लेखाजोखा गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विषयगत क्षेत्रलाई सक्रिय बनाउने ।	नेपाल सरकारको निर्णय र राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको अनुरोधमा संयुक्त राष्ट्रसंघ मानवीय संयोजक
	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय सहयोगको लागि आव्हान गर्ने ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)

समयावधि	सञ्चालन गतिविधि	जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरु
	राष्ट्रिय, प्रदेश र जिल्ला तथा स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रलाई सञ्चार व्यवस्थापन केन्द्रको रुपमा सञ्चालन गर्ने ।	राष्ट्रिय, प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र
	विमानस्थल सुरक्षा र नागरिक उड्डयन ट्राफिक व्यवस्थापन गर्ने ।	नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण
	सडक आवागमन सम्पर्कको न्यूनतम पुनःस्थापन गर्ने ।	सडक विभाग
	पीडितहरुलाई नजिकको आश्रयस्थल तथा क्याम्पहरुमा पठाई भीड व्यवस्थापन गर्ने ।	स्थानीय तह, खोज तथा उद्धार समूह, सुरक्षा निकायहरु
	पर्यटक, कुटनीतिक व्यक्ति तथा विदेशीको शव हस्तान्तरण र अन्य प्रभावित क्षेत्रमा समेत सञ्चार सम्पर्क तथा समन्वय गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	परराष्ट्र मन्त्रालय, संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय आवासीय प्रतिनिधि
२४ देखि ४८ घण्टाभित्र	खोज, उद्धार तथा राहत कार्यको प्रभावकारिता कायम राख्न मानविय सहायता स्थललाई खोज, उद्धार तथा राहत सामग्रीको संकलन, भण्डारण र प्रभावित स्थलको वितरण कार्य सञ्चालनका लागि तत्काल क्रियाशील तुल्याउने ।	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण
	खोज, उद्धार तथा राहत सामाग्रीहरुको सम्बन्धमा यातायात तथा ढुवानी सुविधाको प्रबन्ध गर्ने ।	यातायात व्यवस्था विभाग, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह
	विपद् पीडित र प्रभावितका लागि आधारभूत स्वास्थ्य सेवा तथा खाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने ।	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह
	विदेशबाट आउने उद्धार सामग्री प्रदायक, ढुवानीकर्ता र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउने समुदायको दर्ता तथा सहजीकरण गर्ने ।	परराष्ट्र मन्त्रालय, अध्यागमन विभाग
	अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउने समुदायको लागि सडक तथा हवाइमार्गबाट प्रवेश बिन्दुमा प्रवेशाज्ञा शुल्क र भन्सार छुट	अध्यागमन विभाग, भन्सार विभाग

समयावधि	सञ्चालन गतिविधि	जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरु
	दिने व्यवस्था मिलाउने ।	
	राहत सामग्रीको ढुवानी र विपद् प्रभावितहरुलाई सहज वितरणको कामलाई कार्यान्वयन गर्ने ।	राष्ट्रिय, प्रदेश, जिल्ला, स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र
	अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, विपद् प्रभावितको आश्रयस्थल तथा शिविर, विद्यालयजस्ता आधारभूत क्षेत्रमा विद्युत सेवा उपलब्ध गराउने ।	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, स्थानीय तह
	प्रभावित क्षेत्रमा अस्थायी अस्पतालको स्थापना गर्ने ।	स्वास्थ्य सेवा विभाग, स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र
	अस्पताल, विपद् प्रभावितहरुको आश्रयस्थल तथा शिविर, औषधि वितरण केन्द्र वा औषधालय, विद्यालय र अन्य बसोबास क्षेत्रमा खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य प्रबर्द्धन सेवा उपलब्ध गराउने ।	खानेपानी तथा ढल निकास विभाग, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
	जैविक, ठोस तथा प्रकोपजन्य फोहोरको उचित प्रबन्ध मिलाउने वा नष्ट गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	भण्डारण गृहहरु, विपद् प्रभावितको आश्रयस्थल तथा शिविर, व्यक्तिगत आवास, मानवीय सेवा प्रदायक र सम्पत्तिको सुरक्षा तथा कानुन कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउने ।	गृह मन्त्रालय, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह
	प्रभावित परिवारको दर्ता गर्ने, पीडितको लागि परिचयपत्र उपलब्ध गराउने र तथ्याङ्कको उचित प्रबन्ध र व्यवस्था गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	आकस्मिक सञ्चारको प्रवन्ध गर्ने तथा यथाशीघ्र दूरसञ्चारको पुनःस्थापन गरी सेवा सञ्चालन गर्ने ।	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय
४८ देखि ७२ घण्टा भित्र	क्षतिको प्रारम्भिक लेखाजोखा गरी शीघ्र प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	मौजुदा अवस्थामा अस्पताल, विद्यालय, स्वास्थ्य सेवा प्रदायकका साथै सडक, पुल र	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण।

समयावधि	सञ्चालन गतिविधि	जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरु
	अन्य संरचनाको क्षतिको लेखाजोखा प्रारम्भ गर्ने ।	
	घुन्यान तथा थुप्रिएको फोहोरहरु व्यवस्थापन गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
	मृत पशुहरु संकलन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
	विपद् प्रभावितहरुको तत्काल खोज तथा उद्धार गरी आवश्यक खाद्यान्न, आश्रयस्थल, लत्ताकपडा र न्यूनतम मानवोचित सामग्री र स्वीकृत मापदण्ड बमोजिम राहत रकम उपलब्ध गराउने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
७२ घण्टा देखि ७ दिन भित्र	शव व्यवस्थापन निर्देशिका बमोजिम शवको व्यवस्थापन, आर्थिक सहयोग र मृत्यु प्रमाण-पत्र जारी गर्ने ।	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	प्रभावित स्थानमा आश्रयस्थल तथा शिविर सञ्चालन भएका स्थानहरु, राहत सामग्री वितरण हुँदा तथा खोज तथा उद्धारका समयमा हुन सक्ने महिला हिंसाका गतिविधिका सम्बन्धमा विशेष निगरानी राख्ने तथा बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्ग र असहाय वर्गका विषयमा विशेष संरक्षणको प्रवन्ध गर्ने ।	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय
	बहुक्षेत्र प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा प्रारम्भ गर्ने ।	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानवीय समन्वय सहयोग कार्यालय, रेडक्रस अभियान
	विपद् प्रभावितहरुलाई तत्काल आश्रयस्थल तथा शिविरमा बस्नका लागि आवश्यक लत्ताकपडा, खाद्यान्न र गैर-खाद्य सामग्री वितरण गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
७ दिन देखि २ साता भित्र	खुल्ला क्षेत्रका रुपमा घोषित वा पहिचान गरिएको स्थानमा आश्रयस्थल तथा शिविरको सञ्चालन गर्ने ।	सहरी विकास मन्त्रालय, स्थानीय तह
	आश्रयस्थल तथा शिविरका बालबालिकामा हुन	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय,

समयावधि	सञ्चालन गतिविधि	जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरु
	सक्ने कुपोषणको अवस्थालाई मध्यनजर गरी आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ।	स्थानीय तह
	आश्रयस्थल तथा शिविर र खुला क्षेत्रमा खुला दिशापिसाब वा अन्य माध्यमबाट सर्ने सरुवा रोगको नियन्त्रण गर्ने ।	स्वास्थ्य आपत्कालीन सेवा केन्द्र, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्थानीय तह
	मानवीय कार्यका लागि भएका प्रतिकार्य तथा उद्धार कार्यको अनुगमन र प्रतिवेदन तयार गर्ने ।	प्राधिकरण, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
	विपद् प्रभावित सङ्कटासन्न समूहका लागि स्वच्छ र सुरक्षित वातावरणको व्यवस्था गर्ने । लैङ्गिक हिंसा नियन्त्रण गर्न विशेष ध्यान दिने ।	स्थानीय तह, स्थानीय प्रशासन, सुरक्षा निकायहरु, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय
	मानसिक तनावमा परेका व्यक्तिलाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने र आवश्यक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने ।	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, आपत्कालीन स्वास्थ्य सेवा केन्द्र
	परिवारसँग विछोडिएका बालबालिकालाई परिवारसँग मिलन गराउने र परिवार गुमाएका वा एकल बालबच्चाको उचित स्याहार र लालनपालनको व्यवस्था मिलाउने वा आफन्तलाई बुझाउने ।	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
२ साता देखि १ महिना भित्र	विपद् प्रभावितलाई स्वीकृत मापदण्ड बमोजिम लत्ताकपडा, खाद्यान्न र नगद सहयोग उपलब्ध गराउने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	विद्यालय खुलाउने र विद्यार्थीलाई विद्यालयमा आउने वातावरण तयार गरी पठन पाठनलाई सामान्य अवस्थामा फर्काउने ।	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, स्थानीय तह
	आश्रयस्थल तथा शिविरमा उपचार सेवा सञ्चालन, विद्यालय सञ्चालन, सुरक्षाको प्रवन्ध, अत्यावश्यक उपभोगका वस्तु र सार्वजनिक	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, प्रदेश सरकार, सम्बन्धित विभागीय

समयावधि	सञ्चालन गतिविधि	जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरु
	सेवाहरुकों प्रवन्ध गर्ने ।	निकाय, स्थानीय तह
	तत्कालीन पुनर्स्थापनाको लागि आवश्यक लेखाजोखा तथा विश्लेषण गरी बसोबास र तत्कालको जीविकोपार्जन जस्ता प्रमुख क्षेत्रको विकासका कार्यलाई अघि बढाउने वातावरण तयार गर्ने ।	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, प्रदेश सरकार, सम्बन्धित विभागीय निकाय, स्थानीय तह
	विपद् प्रभावितको खोज, उद्धार तथा राहत, आश्रयस्थल तथा शिविर सञ्चालन र तत्कालीन पुनर्लाभिका क्रियाकलापहरुको विश्लेषण सहितको प्रतिवेदन तयार गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण

८. विपद् प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारी कार्ययोजनाः

८.१. संघको विपद् प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजनाः

विपद् प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरुलाई प्रभावकारी बनाउन देहाय बमोजिमका निकायहरुले तपशिल बमोजिमको आ-आफ्नो पूर्वतयारी कार्ययोजना बनाउनु पर्नेछ ।

क्र.स.	गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
१.	राष्ट्रिय, प्रदेश र जिल्ला आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र नजिक र काठमाडौं उपत्यकामा इन्धनको पूर्वतयारी भण्डारण गर्ने सम्बन्धमा कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने ।	नेपाल आयल निगम	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, सुरक्षा निकायहरु, पेट्रोलियम विक्रेता संघ, साझा पेट्रोल पम्प	६ महिना भित्र
२.	पूर्वचेतावनी प्रणालीको राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृत गर्ने ।	उर्जा, जलस्रोत तथा सिचाइ मन्त्रालय	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, जल तथा मौसम विभाग, खानी तथा भुगर्भ विभाग	६ महिना भित्र
३.	आपत्कालीन सञ्चार आचार-संहिता बनाउने ।	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र, सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरण, राष्ट्रिय समाचार समिति तथा सञ्चार माध्यमहरु, अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था, दातृ निकायहरु	६ महिना भित्र
४.	संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहमा आपत्कालीन सञ्चार प्रणालीको स्थापना गरी लक्षित	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण,	१ वर्षा भित्र

क्र.स.	गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
	क्षेत्र र संवेदनशील स्थानमा प्रसारण गर्ने गराउने । वैदेशिक सञ्चार माध्यमसंग समेत समन्वय र सहकार्य गर्न सकिने ।		विषयगत विभागिय निकायहरु, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, दूरसञ्चार प्राधिकरण, दूरसञ्चार सेवा प्रदायकहरु, विषयगत क्षेत्र सम्बन्धी निकायहरु, संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय निकायहरु	
५.	विपद्को प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि राष्ट्रिय स्रोत-साधनको अद्यावधिक सूची तयार गरी राख्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	गृह मन्त्रालय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, विषयगत मन्त्रालय, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, स्थानीय प्रशासन, सुरक्षा निकायहरु, मानविय क्षेत्रमा क्रियाशील संघ-संस्था र निजी तथा व्यवसायीक क्षेत्र	१ वर्ष भित्र
६.	विपद्को प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि छिमेकी मित्रराष्ट्र स्थित बन्दरगाह हुँदै नेपाल प्रवेश विन्दुसम्म राहत सामग्री ढुवानीका लागि आवश्यक सम्झौता गर्ने ।	उद्योग वाणिज्य तथा आपुर्ति मन्त्रालय	परराष्ट्र मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय, संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय निकायहरु, सार्क विपद् व्यवस्थापन केन्द्र	६ महिना भित्र
७.	विपद् प्रतिकार्यका लागि तत्काल आवश्यक पर्ने उद्धार राहत र गैर-खाद्य सामग्री तथा औषधी समेतको भण्डार व्यवस्थापन गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	गृह मन्त्रालय, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, स्थानीय प्रशासन, मानविय क्षेत्रमा क्रियाशिल संघ-संस्था र निजी तथा व्यवसायीक क्षेत्र	१ वर्ष भित्र
८.	विपद् प्रतिकार्यका लागि विषयगत क्षेत्रको आपत्कालीन योजना तयार	राष्ट्रिय विपद् जोखिम	विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व र सह-नेतृत्व गर्ने निकाय	१ वर्ष भित्र

क्र.स.	गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
	गर्ने ।	न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	तथा संघ-संस्थाहरु	
९.	सङ्घीय सरकारका सम्बद्ध मन्त्रालय, सचिवालय र विभागहरु, सुरक्षा निकायहरु, कार्यालयहरु, सार्वजनिक सेवा प्रदायक संघ-संस्थाहरु, प्राज्ञिक, शैक्षिक र सेवामुलक निकायहरु र निजी तथा व्यवसायिक प्रतिष्ठानहरु समेतले आ-आफ्नो व्यवसायीक निरन्तरताको योजना **(Business Continuity Plan)** तयार गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	मानवीय क्षेत्रमा क्रियाशील निकाय तथा संघ-संस्था र विज्ञ व्यक्ति र समूहहरु	१ वर्ष भित्र
१०.	त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजना तयार गर्ने र प्रतिकार्यका लागि वैकल्पिक स्थलका रुपमा अन्य विमानस्थलहरुको क्षमता विकास गर्ने । विमानस्थलहरुमा आवश्यक उपकरण, सामग्री तथा साधनहरु तयारी अवस्थामा राख्ने ।	नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, नेपाली सेना, नेपाल वायुसेवा सञ्चालक संघ, विषयगत क्षेत्रका सदस्य निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक उड्डयन सङ्गठन, कुरियर तथा सञ्चार सेवा प्रदायकहरु, दातृ निकायहरु	१ वर्ष भित्र
११.	विपद्का समयमा सहजरुपमा प्रतिकार्य गर्न र खोज तथा उद्धार कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन छिमेकी मुलुक तथा मित्रराष्ट्रसँग आवश्यक सम्झौता गर्ने ।	परराष्ट्र मन्त्रालय	कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, नेपाल स्थित कूटनीतिक निकायहरु	१ वर्ष भित्र

क्र.स.	गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
१२.	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग प्राप्ति र त्यसका लागि तत्काल गर्नुपर्ने प्रक्रियागत व्यवस्थापनका लागि निर्देशिका तयार गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	अर्थ मन्त्रालय, परराष्ट्र मन्त्रालय, संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय आवसीय प्रतिनिधिको कार्यालय, रेडक्रस अभियान	१ वर्ष भित्र
१३.	सुरक्षा निकायहरुले सङ्घीय तहको निर्दिष्ट मापदण्ड बमोजिम दमकल सहितको विपद् व्यवस्थापनका यथेष्ट सामग्रीयुक्त जनशक्ति सहितको टोली तयारी अवस्थामा राख्ने प्रबन्ध मिलाउने ।	सुरक्षा निकायहरु	गृह मन्त्रालय, रक्षा मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र
१४.	विपद् प्रतिकार्यका लागि अन्तर्राष्ट्रिय खोज तथा उद्धार समूहको सहयोग गर्न बिभिन्न राष्ट्रहरुबाट आउने सेना परिचालन गर्नका लागि निर्देशिका तयार गर्ने ।	रक्षा मन्त्रालय	गृह मन्त्रालय, परराष्ट्र मन्त्रालय, नेपाली सेना, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	१ वर्ष भित्र
१५.	विपद् प्रभावित स्थानका स्थलगत कार्यसञ्चालन समन्वय केन्द्र (OSOCC) र बहुराष्ट्रिय सेना समन्वय केन्द्र (MNMCC) को संरचना तथा प्रक्रिया निश्चित गर्न कार्यसञ्चालन विधि निर्माण गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	गृह मन्त्रालय, नेपाल सेना, संयुक्त राष्ट्रसंघिय आवासिय प्रतिनिधिको कार्यालय	१ वर्ष भित्र
१६.	अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय उद्धारकर्मी तथा सहायता समूहको सहज आगमन, कार्यसञ्चालन र शेष सामग्री सहितको बहिर्गमनको लागि प्रवेशाज्ञा, भन्सार र अन्य व्यवस्थापनका लागि नमूना सम्झौता बमोजिम आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने ।	गृह मन्त्रालय	अर्थ मन्त्रालय, परराष्ट्र मन्त्रालय, नेपाली सेना, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, अध्यागमन विभाग, भन्सार विभाग, संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय आवासीय प्रतिनिधिको कार्यालय, रेडक्रस	१ वर्ष भित्र

क्र.स.	गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
			अभियान	
१७.	विपद् प्रतिकार्यका लागि गरिने उद्धारकार्य र मानवीय उद्धार तथा राहत सहयोग परिचालनको अनुगमन र मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक विधि तथा मापदण्ड निर्माण गर्ने ।	कार्यकारी समिति	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	१ वर्ष भित्र
१८.	विपद् बाट प्रभावितका लागि राहत प्रदान गर्ने मापदण्ड निर्माण गर्ने ।	कार्यकारी समिति	अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	१ वर्ष भित्र
१९.	नेपाल सरकारको आव्हानमा खोज, उद्धार र राहतको लागि नेपाल आउने उद्धारकर्मी तथा सहायता सामग्रीको प्राथमिकीकरण गर्न आवश्यक कार्ययोजना बनाउने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	गृह मन्त्रालय, परराष्ट्र मन्त्रालय, संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय आवासिय प्रतिनिधिको कार्यालय, दातृ निकाय, रेडक्रस अभियान	१ वर्ष भित्र
२०.	विपद् पश्चात अवरुद्ध विद्युत सेवा विपद् प्रतिकार्यको समयमा तत्काल सुचारु गर्नका लागि कार्ययोजना बनाउने ।	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय, शहरी विकास मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	१ वर्ष भित्र
२१.	विपद्को समयमा चिडियाखाना, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु आरक्षमा रहेका जंगली जनावरहरु बाहिर निस्कन सक्ने सम्भावनालाई मध्यनजर गरी जंगली जनावरको आकस्मिक संरक्षण कार्ययोजना बनाउने ।	राष्ट्रिय चिडिया खाना, राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष	वन तथा वातावरण मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, सुरक्षा निकायहरु	१ वर्ष भित्र
२२.	विपद्को कारण मृत जनावरहरुको व्यवस्थापनका लागि कार्ययोजना बनाउने ।	स्थानीय तह	कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा	१ वर्षभित्र

क्र.स.	गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
			व्यवस्थापन प्राधिकरण, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	
२३.	संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहका खोज, उद्धार तथा राहत कार्ययोजना तयार गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, शहरी विकास मन्त्रालय, प्रदेश सरकार, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र
२४.	आपत्कालीन प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारीका साथ खोज, उद्धार तथा राहत कार्ययोजना र व्यवस्थापन विधि तयार गर्ने ।	गृह मन्त्रालय, रक्षा मन्त्रालय	अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय आवासीय प्रतिनिधिको कार्यालय	१ वर्ष भित्र
२५.	विपद् प्रतिकार्यका लागि आवश्यक खाद्य तथा गैर-खाद्य सामग्रीहरु रणनीतिक दृष्टिले उपयुक्त स्थलमा भण्डार, सुरक्षण र परिचालन गर्न गराउनका लागि आवश्यक कार्ययोजना बनाउने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, नेपाल खाद्य संस्थान, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, उद्योग वाणिज्य संघ, नेपाल चेम्बर अफ कमर्श	१ वर्ष भित्र
२६.	वर्षातका कारणले हुनसक्ने बाढी, पहिरो, डुबान र सो बाट उत्पन्न स्थितिको कारण हुने महामारी लगायतका विपद्को सामना गर्न आवश्यक कार्ययोजना बनाउने ।	सिंचाइ विभाग, स्वास्थ्य सेवा विभाग	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र
२७.	विपद्को कारणबाट मृत्यु भएका मानिसहरुको शव व्यवस्थापनका	राष्ट्रिय विपद् जोखिम	गृह मन्त्रालय, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय,	१ वर्ष भित्र

क्र.स.	गतिविधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि
	लागि कार्ययोजना बनाई लागू गर्ने ।	न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	नेपाल रेडक्रस, स्थानीय तह	
२८.	राष्ट्रिय, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको सञ्जालीकरण र कार्यसञ्चालन विधि तर्जुमा गर्ने ।	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	गृह मन्त्रालय, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र
२९.	वन डढेलो नियन्त्रण तथा त्यसबाट हुने क्षतिको न्यूनीकरण गर्नका लागि कार्ययोजना बनाउने ।	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, स्थानीय तह	१ वर्ष भित्र
३०.	विपद् प्रतिकार्य संगै शीघ्र पुनर्लाभ तथा पुनर्स्थापना गर्नका लागि कार्ययोजना बनाउने ।	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	शहरी विकास मन्त्रालय, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	१ वर्ष भित्र

८.२. प्रदेशको विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजना :

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषदबाट स्वीकृत राष्ट्रिय नीति तथा कार्ययोजनाको मार्गदर्शन बमोजिम प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद् तथा कार्यकारी समितिले विपद् प्रतिकार्यका लागि यस कार्यढाँचालाई आधार मानी आ-आफ्नो विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजना बनाउन सक्नेछन् ।

८.३. स्थानीय तहको विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजना :

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषदबाट स्वीकृत राष्ट्रिय नीति तथा कार्ययोजनाको मार्गदर्शन र प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद् तथा कार्यकारी समितिको निर्णय तथा प्राधिकरणबाट दिइएका मार्गदर्शन एवं स्थानीयस्तरको वस्तुस्थितिको आधारमा स्थानीय तहले विपद् प्रतिकार्यका लागि आ-आफ्नो विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजना बनाउन सक्नेछन् ।